

היסטוריה הוראות

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה פרק אחד ובו ארבע שאלות. יש לענות על שתי שאלות. מן השאלות שתבחרו לענות עליהן, חובה לבחור לפחות שאלה אחת שיש בה מקור. (50x2) – סך הכול – 100 נקודות.
- שימו לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם אינם חייבים לבחור בשאלה שיש בה מקור.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה. כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

בית שני – מעם מקדש לעם הספר

ענו על שתיים מן השאלות 1-4 (לכל שאלה – 50 נקודות).

מן השאלות שתבחרו לענות עליהן, חובה לבחור לפחות בשאלה אחת שיש בה מקור.

1. מקור – הממלכה החשמונאית – תמיכה וביקורת

לפניכם קטע מקור מן הספר "קדמוניות היהודים" מאת יוסף בן מתתיהו, המתאר את ימי שלטונה של המלכה שלומציון אלכסנדרה מבית חשמונאי.

ואף על פי שאלכסנדר ינאי שאיר אחריו שני בנים, הורקנוס ואריסטובולוס, הוא הוריש את המלוכה לאשתו שלומציון אלכסנדרה. [...] ואלכסנדרה מינתה את הורקנוס לכוהן גדול בשל גילו, אך יותר מזו בשל חולשתו. היא נתנה רשות לפרושים* לעסוק בכל דבר וציוותה גם את העם להישמע להם. היא החזירה ליושנם את כל אותם החוקים שהותקנו על ידי הפרושים לפי מסורת האבות, שביטל הורקנוס אבי בעלה. [...] הייתה נותנת דעתה על הממלכה, וגייסה חיל שכירים גדול, והכפילה את הצבא שלה עד שהפילה פחד על השליטים מסביב ולקחה מהם בני ערובה.

(מעובד על פי, י' בן מתתיהו, קדמוניות היהודים [תרגום: א' שליט], כרך שלישי, ספר שלושה-עשר, סעיפים 407-409, מוסד ביאליק, עמ' 110)

* פרושים – הכת הגדולה מבין הכיתות היהודיות בימי בית שני, שבראשה עמדו חכמי המשנה.

א. שלטון בית חשמונאי זכה לתמיכה של רבים בחברה היהודית.

הסבירו שתי סיבות לתמיכה זו: סיבה אחת שבאה לידי ביטוי בקטע המקור, וסיבה נוספת על פי מה שלמדתם. (25 נקודות)

ב. השליטים החשמונאים הנהיגו שינויים שעוררו ביקורת בקרב חלק מן החברה היהודית.

- על פי מה שלמדתם, הסבירו שניים מן השינויים האלה.
- הביאו דוגמה מקטע המקור לאחד מן השינויים שהסברתם. (25 נקודות)

2. "השלטון הישיר", "המרד הגדול"

א. הסבירו את מדיניות השלטון הישיר של רומא.

מה היו התפקידים והסמכויות של הנציבים הרומאים? (20 נקודות)

ב. לפניכם שלושה גורמים לפרוץ המרד הגדול:

- מצוקה כלכלית
 - תסיסה משיחית
 - מתח בין יהודים לנוכרים
- הסבירו כיצד כל אחד מהם הוביל לפרוץ המרד. (30 נקודות)

3. מקור – תוצאות המרד והתגובות על החורבן

- א.** הציגו את תוצאות המרד הגדול בתחום הדמוגרפי ובתחום הכלכלי, והסבירו את הסכנה שנשקפה לעם היהודי בעקבות התוצאות האלה. (20 נקודות)
- ב.** לפניכם קטע מקינה (שיר אָבֶל) על חורבן בית המקדש. הקינה היא מן הספר "חזון ברוך א" (הסורי), שנכתב כמה שנים לאחר החורבן.

אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא נוֹלַד אוֹ אֲשֶׁר נוֹלַד וַיָּמָת:
וְאֲנַחְנוּ הַחַיִּים אוֹי לָנוּ הָרוּאִים בְּצַרְתִּי צִיּוֹן
וְאֲשֶׁר הִגִּיעַ אֵל יְרוּשָׁלַם: [...]
הָאֲכָרִים אֵל עוֹד תִּזְרְעוּ וְאֵת אֲדָמָה לָמָּה תִתְּנִי יְבוּלָךְ
[...] וְאֵת גִּפְן לָמָּה תוֹסִיפִי תֵת יֵינֶךְ
וְעוֹד לֹא יִקְרִיבוּ מִמֶּנּוּ בְּצִיּוֹן וְגַם בְּכוּרֵי הַתְּבוּאָה לֹא עוֹד יָבִיאוּ:
וְאַתֶּם הַשָּׁמַיִם אֵת טַלְכֶם כָּלְאוּ [עצרו] וְאֵל תִּפְתָּחוּ אֲצֵרוֹת מְטָר:
וְשֹׁמֵשׁ גַּם אֵת הַחֲבִיאי אֹר אֹר קִרְנֵיךְ וְאַתָּה יָרַח כְּבָה רַב אוֹרְךָ
כִּי לָמָּה יִזְרַח עוֹד אֹר וְאוֹר צִיּוֹן חֲשָׁךְ:
וְאַתֶּם חֲתָנִים אֵל תִּבְאוּ וְכָלוֹת אֵל כְּלוֹלוֹת תִּעַדְיָנָה [תתקשטו]
וְאַתֶּן נָשִׁים אֵל בָּנִים אֵל תִּתְּפַלְלֵנָה כִּי שֹׁמֵחַ תִּשְׂמַחְנָה הָעֵקְרוֹת
וְתִגְלָנָה [ותשמחנה] חֲשׂוֹכוֹת בָּנִים וְאַמוֹת הַבָּנִים נוֹגוֹת [עצובות] תִּהְיִינָה:
וְלָמָּה תִּלְדְּנָה בְּעֶצֶב לִמְעַן קִבֵּר בְּאַנְחוֹת:
וּבְנֵי אָדָם מָה לָהֶם עוֹד וּלְבָנִים וְלָמָּה יִדְבַר עוֹד עַל זֶרַע אֲנָשִׁים
אַחֲרֵי אֲשֶׁר הָאֵם שׂוֹמְמָה וּבְנֵיהָ בְּשִׁבִי הִלְכוּ:
(חזון ברוך, א, מהדורת כהנא, י', ו-טז)

- הציגו את התגובה על חורבן בית המקדש שבאה לידי ביטוי בקטע. בססו את תשובתכם על שלוש דוגמאות מן הקטע.
- על פי מה שלמדתם, הסבירו במה שונה תגובת חכמי יבנה על חורבן בית המקדש מן התגובה שבאה לידי ביטוי בקטע. נמקו את תשובתכם באמצעות שתי עובדות היסטוריות. (30 נקודות)

4. הורדוס ובר כוכבא – דמויות שנויות במחלוקת

הורדוס ובר כוכבא היו דמויות שנויות במחלוקת.

- א.** – הציגו טענה אחת המבטאת ביקורת על דמותו ומנהיגותו של הורדוס, ונמקו אותה באמצעות שתי עובדות היסטוריות.
- הסבירו טיעון נגד (טענה ונימוק אחד) בנוגע לדמותו ומנהיגותו של הורדוס. (25 נקודות)
- ב.** – הציגו טענה אחת המבטאת ביקורת על דמותו ומנהיגותו של בר כוכבא, ונמקו אותה באמצעות שתי עובדות היסטוריות.
- הסבירו טיעון נגד (טענה ונימוק אחד) בנוגע לדמותו ומנהיגותו של בר כוכבא. (25 נקודות)

בהצלחה!